

Apa meg a fia

A szülői szeretetről szóló irodalom könyvtárakat tölt meg. Míg a írni tud az ember, a témát előadta regényben, versben, drámában, dalban és táncban. Tudományos irodalma is létra lehetne a Göncölszékér lecsúngó rúdjaéhoz támasztva. Mégsem tudjuk pontosan miből is táplálkozik a szülői szeretet. Együttesen bonyolult ötvözet. Minden alkotó elemét ismerjük különben, de ezekre szedve szinte primitív részlet.

A szülő szeretheti gyereket önmaga szeretetében. Benne látja saját gyerekkorát, tévova lépteit, előítélő jó tulajdonságait, eltemetett, meg nem valósult álmait föltámasztóját. Tán tükör a gyermek. Két irányban is magunkat láthatjuk mílvoltában. És öröm! És elszomorodás! Ha magunk által is utált hibáink jegeit látjuk olykor a tükörben. Ami ellen egész életemben hadakoztam az reprodukálódik, újratermelődik. Ilyenkor szomorúság. Tudom gyereketem. Ismerem. Életrészleteiben fölismerem egykori enyémet. Nótás gyerek! Füttyül. Füle van. Öröm. Hangszerre kab. Játsszik rajta. Örülök. Hasonlítgatom. Én is értegetem volna egy cimbalomhoz, ám csak lopva kalapálhattam a húrokon, míg részegen aludt a cimbalmos.

Ha rézfúvót szorít a szájára, megzengetti erővel és érzéssel, hogy majd kirojtolódik a tölcse-re. Öröm. Ám mindez fásasztó neked. Magnója van, lemezjátszója, erősítővel. Leteszi a hangszert, a gépről tökéletesebb zene áramlik elő. Elszomorodom. Nekem szebb, ha a te harmonikád szól!

És munkaeszközök is úgy állnak a kezében, mintha azzal jött volna a világra. Szeretem a szerszámokat. Képességeim, adottságaim sokszorozó eszközei azok. Erősebb leszek általuk. Ő nem misztifikálja. Tudja hasznukat, kezelésüket, de amint végzett használatukkal, leteszi őket, mint a tárgyakat, pedig élőlények azok.

Minden mai kornak való buzogó képesség benne lakik. Tudhatna mindent, érteje lehetne a világ befogadásának, a magában való átmunkálás után vissza is adhatná újratermelt hasznosságait. Tán takarékos az erőivel? A hosszú életre való berendezkedés napi osztatban mérí szét az energiákat.

Télen fűtött munkásbusz áll meg a házunk előtt. A gyerek néha elkécsik. Szomorú vagyok. Mennek a csikorgó hajnalokon messzi határokból való munkákra. Öröm. Mennek bár én is velük. Néha elkécsik, hóna alatt viszi öltözkéjét, s munkatársai, kik szerethetik, hahotázva adják rá

ruhadarabjait. Szomorú vagyok. De elmondhatok egy tanulságos, velem történt esetet, fiaim.

Az asztalosmesternek volt egy segédje. Dolgos, füttyös segéd volt, rossz szó nem esett munkájára. Hanem nyár körül ebben a mesterségben is beáll az apály, amikor a munkakönyv oda szokott adódni a segédnek. Hanem a mester úgy szólt:

— János, látja, nincs munka, nem küldöm el magát, kimegyünk kukoricát kapálni.

A segéd mit is tehetett, a hetedik faluban is így van ez ilyenkor, fogta a kapát, vágta egész nap a mester mellett. A gazda biztatja.

— Majd estére halat eszünk, ha most nem is hoztunk magunkkal harapnivalót.

Vágja János, hogy szikrát hány a szeme, meg a kapa. Na, este leülnek enni, a mesterné egy tál bablevest tett eléjük. Biztatja a mester a legényét.

— Egyen, János, szedjen, János!

János oldódkodik, hogy csinálja a levessal, hiszen a halnak is helyet kell hagyjon odabent. Mire a mester:

— Hát ez nem hal?

— Hogy volna ez hal, mikor ez bab?

— No, ha ez nem hal, János, én kiadom magának a munkakönyvet!

János még egyszer belekavart a bablevesbe.

— Tényleg hal ez mester úr, csak még elég apró.

Ebben maradtak.

Ősszel bekövetkezik a dologidő. Sürgős az ablak, az ajtó, a bútor. Ha száz kezük volna, se győznék. János erősebb érezte magát. Kínéz a műhely ablakán.

— Nézzé már mester úr, az ölgerincen meg egy medve sétál.

— Maga megbolondult, János. A macskát medvének nézi!

— Hátha nem medve, mester úr, adja ki a munkakönyvem.

Erős volt János, minden faluban örömmel fogadják ilyenkor a segédeket.

A mester fölteszi a szemüvegét.

— Magának igaza van János, medve az, csak még kicsi!

A fiú hallgatja, hallgatja, a szavamban bújkáló intelmeket, kínéz az ablakon, esik a hó. Gondolja szép jámbor karácsonyi mese ez, apám! Magnója orsóját elindítja, hátborzongató dobszólok dörömbölnék le róla, nekem azt súgják: mi már erre menetelünk.

Árvíz előtti öreg házunk tetején táncra kerekednek a dudacserepek.

TÓTH BÉLA

Pszt, titok!

Madárcontú vállukat görbíti az igyekezet, homlokukat a figyelem ráncai keresztezik. Úgy serénykednek, négy-öt évük minden erejével, mintha piramist építenének. Valami emlékeztetést, maradandót az utókornak. Ugye szép, nézd az enyém milyen jól sikerült, de buta vagy, azt nem úgy kell. Zsuzsa néni, Éva néni — néni? kis túlzással nézné anyukának őket az ember —, szóval ők ketten gyűjtik be a termést, a kész alkotásokat egy-egy elismerő szóval jutalmazták. Akkor is, ha csönög belőre a ragasztó, ha ferde sikerül, ami egyenesre tervezett. Az sem baj, ha festékes lesz az asztal, meg a két dolgos pracli, vagy pötttyek sűrűtik a szeplőket.

— De meg ne mondd anyuknak, hogy leselkedtél!

Dehogy árulom el, nyilvánvaló: itt kérem meglepetés készült.

A házi bábszínház dobozá-

ban függöny elé lép a zöld fenyő. Bemutatkozik, hogy nézői tudják, ő már a karácsony hírnöke.

— A mi abécénkbe is megjötték már a fenyők.

— Majd nézzétek meg a sarki boltot is, árulják-e a társaimat.

Versike, dal a hótól csillogó fáról. S a bábos bevezető után lássuk, mi is hát a karácsony.

Ünnep. Mert mindenki otthon maradhat. Édesapa játszik velem, a nagymama főz, és együtt ebédelünk. És egy szabatos mondat:

— Az emberek a szeretet ünnepére ajándékkal készülnek.

— De tudod-e, miért?

— Hát... Hogy örömet szerezzenek.

— Ha máskor kapsz ajándékot, nem örülsz annyira? Nem szabad illet kérdezni. A boldogságnak számukra nincs mértékegysége. Méricskélni majd felnőttként tanulnak meg.

Először az óvodai fenyőfára készülnek el a díszek. Gomba meg virágforma, színes körök

és levelek. Papír kell hozzá, olló és utánzókésség. Ide tesszük a ragasztót, beletapad a cérna. Simítsd rá gyorsan a másik kartont, már kész is. Jöjj a következő tőszalag, óvodásmodorra. Del előtt fél tisztó ábrázolóóra. Pedagógiai cél: a kézügyesség és formaérzék fejlesztése. Decemberben ezenkívül: nemcsak szöfogatás lehet a szülőknél szánt ajándék. A talán görbére nyírt papírszeletke, más színnel cicomázva — ez ugye könyvjelző. A gyűrűmábol formázott, lakkozott valamicsodát pedig hamutartónak tessék használni.

— De az én apukám nem cigizik.

Akkor most mit csináljunk?

Titoktartási kötelezettségem már lejárt. Tegnap este a vasutasóvoda nagycsoportosai odakészítették a fa alá ajándékaikat. A meglepetés biztonságán sikert aratott. Csak az a kár, hogy a titkolódzás bizsergetéséből semmit sem árulhattak el otthon. Mert az pszt, titok!

PÁLFY KATALIN

Palack a polcon

gödött a nyomomba. Hát gyere, ha tetszik a fizimiskám. Az ám, csakhogy nem én költöttem neki. A roeseb fog téged ötteni — mondtam neki egyszer, amikor girhesen ha-zaállított. Bizony elzavartam a háztul. Még egy követ is hajítottam utána. Úgy ám, ördög bújjon a fajtájába! Hanem doktor úr, mikor volt Brüsszelben?

— Csak nincs ott rokona, János bátyám?

— Van! — egyenesedett föl az öreg, és valami élénk fény bujkált a szemében. — A fiam. Milliomos lött belüle. Lakatoszakmát adtam a kezibe, aztán fogta magát, itthagytott csapat-papot. Most valami bútorfelét csinál odakünn — na, a fene, hogy is híjják csak — olyan csöbütört. Tudja, dívat az arrafelé. Vöszik a népek, de hogy! Egész kamionokat pakol mög velük, osztan viszik Amerikába, Ausztraliába, mög mindönfele.

— Maga is volt már odakinn?

— Repülővel! De mán az első nap nagyon ózdkodott a booskorom. Gyűttem vóna én mán nagyon haza, de eldugták az útlevelemet.

— Ők voltak-e már itthon azóta?

— Két, fene nagy autóval: az egyikkel a fiam gyűtt két gyerekekkel, a másikkal a felesége egyvel. Mőgálltak itt, a ház előtt valami Dodge-vai, mög mit tudom én mivel, az egyik orrától a másik farag elfoglalták az egész utcát. A szomszédok csak bámultak, je, miféle vendégei gyűttek ennek a csóro vénembörnek. De úgy segítenek engöm, ahogy magát, doktor úr. De nem is köll tőlük semmi. Mindönöm mögvan, ezzel a két kezemmel előteremtöm én. Mondaná: hetvenöt éves vagyok, de nyugdíj mellett éjjeliorködkök, mög nevelöm a jószágokat is. Így osztán kolbász jut még a macska tányérjába is.

Toporgott az öreg, követelők a malacok. De azért csak folytatta.

— Amikor itt jártak a fiamék, jó pár éve annak, épp karácsony volt. Egy üveg borral állítottak be hozzám — öten. Fogtam a palackot, látom ám, Tokaji aszú. Itt vőhette, a sarki boltban... Nem szóltam én egy szót se: a szome láttára föltöttem a kamra legfölső polcára. Most is ott áll. Hadd lássa mög a fiam, ha egyszer még az életömben erre vetődik. No, de isten áldja, üvölt mán ez az éhös száju banda. Viszöm mán, viszöm, csak hallgassatok! — és merete, merette a vőrörkbe a sűrű, párolo mán.

CHIKÁN ÁGNES

Lány pálmával

Úgy esett, akkor februárban még a disznót is szomorúan ölték le apámék, a természetes emberek, egy korai hajnalon. S hozták a fekete göröngyösre süttött vért, piros tányéron, nagyon fehér ágyamhoz, melynek vakító sivatagában szánalmasan soványra száradtak a napok óta tartó láztól.

Valami korai dér csíphette meg tudóm csenevész bokranak leveleit, mert, mikor köhögtem, elfulladtam, s mintha egy nagy kéz törött volna a földhöz, elvágódtam. Hozták vérem frissítésére erős és vastag karú rokonaim a disznónk vérért, amiből ha ettem is, csak azért tettem, nehogy eipitye edjek, beállván a többi gyerek nyűszítését, a pőkkő lángjából lidércesült udvarról. S kértem őket, hagyjanak egvefűl, mert eszembe jutott, hátha meghalok már, s nem akartam, hogy ezt valaki továbbélő megfesse. S elmentek akkor mind, utójára karcsú, fiatal anyám, akinek a szemét tö-

röttebb és kedvetlenebb formában kaplam meg az élettemhez. Szerelmes természetű kisgyerek voltam, korombeli kényeskedő lányokat, de aszszonyokat, sőt, öregasszonyokat is szerettem titkon és halálosan, hősies és megható gyávasággal. Az olvasólámpa sárga fényébe sorban megidéztem őket, egy darabig álldogáltak ágyam mellett tévován, és elmentek ők is azután, mert takarómat fejemre húztam, s nem szóltam hozzájuk.

Volt nekem egy kalandos életű, ma már átlagosra lerosszult rokonom, aki furcsa, gonosz kis könyveket csempészett párnám alá, melyekben kimondhatatlan nevű emberek egzotikus, füllédű és halálos tájakon küzdenek meg finom, szomorú szemű asszonyokért.

Hogy ezek a könyvek különbözőbb hatással nem voltak rám, ma is csodálkozom. Mégis ezek ezekre lett sokáig induló kis életem útja. Mert elcsillant az a csók, szenvedélyesen és bünbő titkosan, az első, az levi csók.

Rossz könyv rossz fedelén egy sápadt szomorú, vézna lány várta a sivatag felől, egy pálmatorshöz támaszkodva, megmentőjét. Annnyira ár-

va s vágyódó volt nekem az a lány. S elindultam sivatagom mélyéről, hörögve, fűjtávan lovagoltam, megküzdöttem a köhögés hátamat tépő haramiával, a szédület forgószeléből kiszakítottam testem. Elértem a lányt, s álltam síros szájjal előtte, s akkor megcsókolt, és szenvedélyesen és koráven férfiasan akkor hosszan megcsókoltam.

S engem elszédített az a csók, a forró forgószél kiragadott a szép puha karokból, hiszem, hogy soha nem kacérkodott a halál velem olyan közelről, mint akkor. Késő délután tértem magamhoz. Akkor anyám lány langyos vízzel mosá meg az arcomat. A fazékban már a töltött káposzta nyugtalanokodott, emelgette a piros fedőt, apám az asz'álnál ült, barátokozott a pohárral. S anván, aki oly mindent megérezte, s megérte kimondás nélkül, már vette magára vékony kabátját, hogy gyorsan törölje meg ezt az első leánykelesemet. Február volt, s első csódom, melyet az mán tíz levegőbe adott csók, vers kövelett, megörvona, elrontva az első, mely meg magáért, teljes és értelmetlen volt.

ZALÁN TIBOR

